Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Телефон: HEnderson 4-0807, 4-0237
Тел. УНС.: HEnderson 4-1016

РІК LXI. Ч. 68. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СЕРЕДА, 18-го БЕРЕЗНЯ 1953. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS No. 68. JERSEY CITY and NEW YORK, WEDNESDAY, MARCH 18, 1953. VOL. LXI

УРЯД ЗАЦІКАВЛЕНИЙ ДІЛАМИ, А НЕ СЛОВАМИ МАЛЄНКОВА

Вашингтон. — Департамент стейту викликав совєтського прем'єра Георгія Малєнкова потвердити ділами свою заяву про мирні наміри Совєтів. Пресовий урядовець департаменту, Линколн Вайт сказав, що уряд ЗДА „з зацікавленням" вивчає промову, в якій Малєнков твердив, що всі нерозв'язані питання можна поладнати мирним шляхом між Совєтами й ЗДА. „Заяви про мирні наміри це не новина з Совєтів, одначе слова мусять бути розцінюванні у світлі діл" міркував Вайт в неформальній заяві. „Війна продовжується в Кореї, літаки, що літають в мирних цілях, бувають збиті в Німеччині, а обіцянки про незалежність Австрії дальше легковажиться. Отже цікаве буде побачити в згаданих і інших справах як то Малєнков думає підтримати свої слова мирними намірами" — пригадував Вайт. Він теж сказав, що уряд ЗДА завважив, що Малєнков ледве згадав ім'я Сталіна в промові до Верховного Совєта в Москві. Він сказав, що це має „якесь значення". — „Виходячи з такого становища, уряд сприймає слова Малєнкова з зацікавленням. Одначе їхнє правдиве значення мусить бути насвітлене майбутніми ділами Совєтського Союза й тих країн, що залишаються під його кормигою".

Дальше Вайт пригадав, що секретар Доллес у пресовій конференції тиждень тому в Об'єднаних Націях сказав, що смерть Сталіна „відкриває нову еру" в світових справах. Це було тиждень тому. А Малєнков сказав це щойно тепер, отже можна думати, що Малєнков вважає це за добру нагоду для себе" — закінчував Вайт на пресовій конференції в департаменті стейту. Західні дипломатичні спостерігачі в Москві висловлюють переконання, що промова Малєнкова на зібранні Верховної Ради СССР посунула вперед плян зустрічі Малєнкова з Айзенгавером. Чи це має значити, що Малєнков започаткує таку зустріч, дипломати ясно не висловлюються.

Ген. Ґрунтер про потугу військ НАТО

Вашингтон. — У ЗДА вже три тижні пробуває ген. Алфред Ґрунтер, шеф штабу армії Організації Північно-Атлантійського Пакту, який у понеділок зложив візиту своєму бувшому шефові, президентові Айзенгаверові. З цієї нагоди, у пресі з'явилися повідомлення про погляди ген. Грунтера на силу військ НАТО. Очевидно, генерал застерігся, що його вислови, — це лише його приватні погляди, проте це погляди людини, яка найкраще знає дійсний стан сили НАТО. Отож ген. Грунтер певний, що постійно зростальна сила військ НАТО може втримати Совєтів від посунень воєнного значення. „За моєю гадкою, Совєти ще не готові до війни. Я не думаю, що вони вжиють це (випадок з літаком) для розпочаття війни." Таксамо передчасно робити якібудь висновки із зміни уряду в Москві, як і на підставі повітряних випадків, що тепер відбулися. Найголовніше, що „ми виграли" збільшенням своєї оборонної сили. „Ми міцніші, ніж були рік назад і непомірно міцніші, як два роки назад", — ствердив генерал і додав, що існує ще низка справ, які треба розв'язати і які своєчасно будуть задовільно полагоджені.

Чужинець може бути затриманий на Елліс Айленд неокреслено довго

Вашингтон. — Верховний Суд Злучених Держав вирішив 5 голосами проти 4, що чужинець, якого тутешня країна вважає за небажаного, може бути затриманий в іміґраційній станції на Елліс Айленд без обмеження часу, якщо він, в наслідок політичних перемін заморем став „бездержавним" і не має свого „рідного краю", до якого його можна б депортувати. Це стосується Ігнаца Мезела з Бофало, який народився в Гібральтарі і був допущений до ЗДА в 1923 р. Після того, у 1948 р., він поїхав на відвідини своєї хворої матері в Румунію, одначе при повороті йому заборонено в'їзд до Америки. Тоді він виїхав до Угорщини, де перебув 18 місяців, а коли знову повернув в Америку, його затримали на Елліс Айленд і тримають досі, бо вже 14 країн відмовилися прийняти його до себе. В 1951 році окружний федеральний суддя Ирвінґ Р. Кауфман, на підставі закону про „габеас корпус" дозволив йому увійти до Америки за складенням запоруки, одначе апеляційний федеральний суд скасував вирішення, а Верховний Суд тепер підтримав вирішення апеляційного суду і залишив Мезела на ласці генерального прокуратора.

ПРЕЗИДЕНТ ЗА ПЕРЕГОВОРИ ПРО ЗМІНУ ІМІҐРАЦІЙНОГО ЗАКОНУ

Вашинґтон. — През. Айзенгавер порекомендував секретареві стейту Доллесові переговорити з конґресовими провідниками можливість поправи іміґраційного закону МекКаррана-Волтера, при чому, як кажуть, висловився гостро і з обуренням на перешкоди, що їх створив новий іміґраційний закон у міжнародних зв'язках. Про зміни в іміґраційному законі йдуть студії в департаментах стейту і справедливости, одначе голова сенатської комісії закордонних справ, сен. Александер Вайлі, прийшов до заключення, що ніщо не дасться в цій справі зробити в теперішній сесії Конґресу. Головні закиди звернені проти постанов закону, на підставі яких можна виключити від приїзду в Америку особи, запідозрені у неморальності, або такі, що мали колись зв'язок з підривними організаціями, чи хочби тільки з особами, що робили свої доктринерські завваги на американську систему. Теж загострі постанови про недопущення людей за алькоголізм, вживання наркотиків, за недостачу гроша, фізичні хиби, неграмотність і т. п. Закон виключає від хвилевого побуту в Америці моряків з чужинних кораблів, якщо вони перебувають понад 29 днів, а консулі мають право недопустити на хвилевий побут особи, що їх підозрівається в підривнім діянні. Такі постанови доводять до спорів з власниками чужинних кораблів, бо вони мають нераз великі втрати коли мусять завертати на свій кошт н-бажаних в Америці подорожних. Це тільки зразки труднощів, які спричинює новий іміґраційний закон і тому Айзенгавер хоче приспішити переведення відповідних поправок шляхом зміни постанов закону в Конґресі.

УКК СПРОСТОВУЄ ФАЛШИВІ ІНФОРМАЦІЇ ПРО УКРАЇНЦІВ

Ню Йорк. — „Правда про Україну мусить бути сказана для нашого власного інтересу і безпеки" — сказано в протестаційній телеграмі Українського Конгресового Комітету до компанії інформаційних фільмів „Похід Часу" (March of Time) з приводу переданого по телевізії та висвітлюваного в рямках звукових тижневиків фільму п. з.: „Українці — нарід, що є проблемою Кремля". Фільм цей був приготований, як керівники „Походу Часу" вияснили на телефонічний запит, — при допомозі „двох найновіших українських втікачів із Совєтського Союзу, які перебувають на Толстовській фармі". Передача та висвітлювання цього фільму викликали глибоке обурення серед українців та поінформованих в українських справах американців. Причини цього обурення наведені в згаданій протестаційній телеграмі УКК, підписаній його екзекутивним заступником голови п. Д. Галичином. Телеграма дослівно звучить:

„Фільм „Походу Часу" про „Українців — нарід що є проблемою Кремля" робить дуже злу прислугу та кривду не тільки українській нації в її боротьбі проти імперіялістичного ярма Москви, але, можливо, ще більше безпеці нашої країни та її зусиллям здобути прихильність людей для спільної перемоги над російсько-комуністичним імперіялізмом. Тільки з почуттям обурення ми були свідками, як на показі того фільму минулого тижня представлено Україну цілком фалшиво як „західну Росію" та „Тексас Росії", а її столицю місто Київ як „велике російське місто". Величезну неправду і навіть глупоту цих зворотів можна б прирівняти до будьяких фраз про Ірляндію, як „Західну Англію" та про Дублін як „велике англійське місто". Характеристика України як „Тексасу Росії" є зневажлива однаково як для наших тексасців так і для подібно індивідуалістичного та волелюбного українського народу. Тексасці є льояльні до Америки та добровільно є її інтеґральною частиною. Українська нація навпаки, зі своєю західною культурною орієнтацією, противиться чу-

(Закінчення на стор. 4.)

Посадник Західного Берліну в Ню Йорку

Візита посадника Західнього Берліну, Ерните Ройтера набрала значення визначної політичної події, яка стверджує єдність вільного світу. У минулий понеділок, Е. Ройтер зложив свою першу офіційну візиту в Міській Раді (Сити Гол), куди він приїхав у супроводі валки авт й поліційної та інших почесних охорон. Берлінського гостя зустрів посадник Імпеллітері та найвищі працівники міста. Потім відбулося урочисте вручення гостеві сувою грамоти, у якій місто Ню Йорк висловлює Ройтерові признання за його мужнє становище під час тяжких подій, що їх переживає населення Берліну, з якого Ройтер потрапив зробити пристановище для всіх переслідуваних. Під проводом Ройтера, Західний Берлін стоїть в лавах борців проти комунізму і дає захист тим, хто втікає від комуністичного терору. У своїй відповіді, Е. Ройтер підкреслив бажання берлінського населення витримати у своїй боротьбі. „Ми бачили вже упадок гітлерівського режиму і ми ще побачимо розпад іншого" — висловив він своє переконання. Приїзд Ройтера до Америки викликаний потребою зібрати матеріяльну поміч для великого числа жертв комуністичного режиму, які втікають до Берліну. Коло трьох тижнів тому Ройтер переслав сюди каблеграму, заадресовану до Міжнародного Комітету Помочі, в якому представив тяжке економічне положення міста, що неспроможне втримати маси втікачів. Втікачі ці перебувають в безпорадному стані, тож Ройтер закликав „зробити велике зусилля допомогти нам. Наша боротьба не заломається, доки ви і інші вільні люди стоятимуть з нами". Каблеграма Ройтера і відповідний заклик Комітету Помочі опубліковані, як оголошення, в вівтірковому числі великих щоденників.

Чистка серед американських комуністів вказує, що Сталін керував партією в ЗДА

Вашингтон. — Рада Контролі Підривних Діянь проголосила звіт, який у подробицях виявляє, як Сталін тридцять років диктував американським комуністам, як вони мають складати змови для насильного скинення американського уряду. Ключ до розв'язки цієї загадки дають успішні чистки серед американських комуністів. Першу чистку перевів Сталін ще в 1929 р., коли наказав прогнати таких провідників, як Джей Ловстон і Бенджамин Гітлов, а його сила виявилася в 1945 р., коли Комуністична партія прогнала з-посеред себе Ирла Бравдера. Свідчення перед Радою Контролі Підривних Діянь, ведені впродовж двох років, виснили деякі подробиці. Так, наприклад, коли колишній керівник Комінтерну Дмитро Мануїльський приїхав як делеґат України на конференцію Об'єднаних Націй до Сан Франсіско, то він гнівно насварив на американських комуністичних керівників, що вони не атакують американського уряду. Лист з виявами його погляду опинився в комуністичнім „Дейлі Воркер", де він послужив за Сталінову вказівку, як провадити напади на уряд ЗДА. Це була ніби критика французького провідника Жака Дюклю на американський комуністичний провід. По суті Дюклю і Мануїльський переводили двома шляхами чистку проти Бравдера, якого скинено з становища секретаря американської вітки комуністичної партії. В 1948 р. американські комуністи захопили провід Проґресивної Партії Генрі Воллеса і це призвело до турбот друзів Воллеса, які бачили, як йому було важко маневрувати в таких відносинах. Після сенсаційного відкриття Чемберса комуністи почали ховатися у підпілля, а комуністичні керівники, які приїхали в Америку з Европи, почали тікати з ЗДА. Тепер комуністи дістають вказівки нищити всі сліди за собою, а безпосередні таємні накази привозять з-поза залізної заслони окремі посланці, які їздять з Америки з фальшованими паспортами до Европи і повертаються сюди назад.

Успіх „Безталанної" в Ню Йорку і Нюарку

Минулої суботи й неділі Ансамбль Українських Акторів Львівського Театру виставив в Нюарку і Ню Йорку драму Тобілевича „Безталанна" в постановці Б. Паздрія та з гостинним виступом Йосипа Гірняка. В обидвох випадках вистави пройшли з повним успіхом при майже битком набитих публікою залях. В Нюарку публіка дослівно „штурмувала" касу і багато відійшло без білетів, бо ці вже були випродані. Це тільки переконує, що телевізія, кіно та інші модерні видовища не відчужили нашої публіки від сценічного мистецтва та що при відповідній організації в метрополітальній окрузі все ще існують можливості й потреби постійного українського театру.

ТІТО В АНГЛІЇ — ЙОГО ШЕФ ШТАБУ В АМЕРИЦІ



Майже рівночасно з приїздом югославського президента маршала Тіта на офіціяльні державні відвідини до Лондону, — до Вашинґтону прибув на відвідини шеф штабу югославської армії ген. Пеко Дапцевіч (зліва), якого привітав на столичному аеродромі шеф штабу американської армії ген. Лотон Коллінс. По середині стоїть югославський амбасадор Владімір Поповіч.

УВАГА СОВЄТІВ ЗВЕРНЕНА НА АЛЯСКУ

Вашинґтон. — Совєтська стратегічна повітряна сила, наче б на доказ, що вона святкує свою посилену міць, відбуває часті розвідки летами понад Американський Континент, в теперішньому випадкові понад Аляску, як про це довідуються кореспонденти „Н. Й. Геральд Трибюн", брати Джозеф і Стюарт Алсопи. Совєтські повітряні розвідки в Західній півкулі почалися ще попереднього літа. Вони сягають аж до Канади і відбуваються безперервно. Досі американська влада занотувала десять певних совєтських рейдів, а передостаннього тижня відбулися ще два совєтські розвідчі полети: один понад Канаду, а другий понад важливу американську базу Туле, у північній Гренляндії. Це вказує, що Совєти розслідують систематично цілу північну американську оборонну смугу. — З уваги на ці події президент Айзенгавер дуже поважно вивчає звіт передових американських науковців Технологічного Інституту в Массачусетс в справі необхідности поширення повітряної оборони. Цей плян, названий Проєктом Линколна, мав би становити відповідь Америки на збільшений засяг совєтської повітряної діяльности в Північній Америці. Небезпека росте, ще й тому, що коли Америка пробує від себе робити свої розвідчі спостереження, совєтські літаки без вагання стріляють на американські літаки, як це сталося з літаком „Нейві Прайватір" над Балтійським морем, яке лежить в міжнародній сфері, де Совєти не мають більшого права від інших країн.

Нові американські турбо-літаки в Німеччині

Вісбаден, Німеччина. — У відповідь на недавній напад комуно-чеських МІҐ-ів на американський літак в Західній Німеччині, як теж у зв'язку з атакою совєтських літаків на англійський бомбардувальник на совєтсько-англійському кордоні в Німеччині, командування американської авіяції в Европі з поспіхом перекинуло деяку кількість швидких боєвих турболітаків типу „Сейбер" з Англії до Німеччини. Як відомо, в наслідок комуністичного нападу американський літак був збитий а літун врятувався на парашуті, тоді коли англійський літак був збитий і всі 7 членів залоги згинули. У вчорашньому офіціяльному повідомленні сказано про перекинення з Англії до Німеччини „деякої кількости боєвих турболітаків типу Сейбер Ф-86, новіших і швидших від літаків типу Тундержетс Ф-84, — стаціонованих досі в Німеччині. Американські пілоти дістали рівночасно наказ відповідати на стріли стрілами, але тільки у випадку атаки на них.

Шість німців втекли на Захід прогульковим пароплавом

Берлін. — Досі німці втікали на Захід в той спосіб, що перекрадалися через кордонну лінію в Берліні. Та при кінці тижня шість німців втекли в той спосіб, що ніби то виїхали на прогулянку кораблем „Дойчлянд". і, проїхавши 200 миль, коли були близько англійської зони, втекли щасливо на Захід, хоч до них стріляла східно-німецька поліція. В той спосіб вони закінчили свою, мабуть найщасливішу прогулянку по ріці Шпреві. Одночасно німецький фармер втік до французької зони, захопивши з собою 15 корів та все умеблювання, яке перевіз на двох тягарових возах. Йому вдалася втеча тому, що в цьому місці східно-німецька поліція не берегла належно переходу, як це вона робить на інших відтінках кордону.

„Радянська Україна" про „найманців жовтого диявола"

„Радянська Україна", орган ЦК Комуністичної партії та Верховної Ради і Ради Міністрів т. зв. Української РСР, приносить в числі з 27. лютого довжелезну на пів четвертої сторінки статтю — „лавреата сталінської премії" Натана тепер Рибака, а колись Фішера, про „найманців жовтого диявола" себто „американського імперіялізму", — до яких зараховує, порівнюючи їх зі собою, такі „шпигунські пики" як: Адольф Гітлер, Бен-Ґуріон, Ґеббельс, Шарет, Морґентау, Гімлер, Труман, Петлюра, Марґолін, Красний, Ревуцький, Сланський та безліч інших „пройдисвітів і їх посіпак". Автор статті вважає, що тепер „найманці жовтого диявола — американського імперіялізму розперезалися" і світ „побачив в усій потворності хиже мерзотне обличчя сіонізму", та „переконався, що сіонізм і фашизм — дві сторони однієї ганебної медалі". Він твердить, що „глянувши у дзеркало на свої потворні шпигунські пики, Шарет побачить там Ґеббельса, а Бен Ґуріон — Адольфа Гітлера." В дальшому слідує страшна і справді „істінно руcская" лайка на Ізраїля та жидів некомуністів, які „гаряче тиснуть руки боннським наступникам Гітлера та їх надхненникам — американським імперіялістам, засідають з ними за одним круглим столом запроданства і зради, виношуючи спільно божевільні пляни боротьби проти нашої радянської вітчизни". Ясно, що цей „лавреат" сталінської пре-

(Закінчення на стор. 4.)

ТІТО НА ВІДВІДИНАХ В ЛОНДОНІ

ЗАПЕВНЯЄ АНГЛІЮ ПРО ЮГОСЛАВСЬКУ ПРИЯЗНЬ ТА СПІЛЬНІСТЬ ІНТЕРЕСІВ; ЧЕРЧИЛ, ІДЕН І КНЯЗЬ ЕДІНБУРҐУ ВІТАЮТЬ ЧЕРВОНОГО ПРЕЗИДЕНТА; СИЛЬНІ ЗАХОДИ БЕЗПЕКИ ДЛЯ ОХОРОНИ ТІТА

Лондон. — Маршал Тіто, червоний президент Югославії, що потрапив вихопитись з-під залежности Москви, запевнив вчора англійський нарід, що він може вважати Югославію за свого „вірного союзника", бо обидві ці країни мають „життєві спільні інтереси" та „змагають до тої самої мети — збереження миру і стабільности". Тіто склав свою заяву в короткій промові, виголошеній англійською мовою у Вестмінстерському порті на ріці Темзі в Лондоні, куди він причалив на югославськім вишкільнім кораблі „Ґалеб" під сильною охороною британських воєнних кораблів. В порті Тіта вітав прем'єр Черчил, міністер закордонних справ Іден та князь Единбурґу, чоловік королеви Єлисавети й далекий кревняк югославського короля Петра, якого Тіто „зсадив" з югославського престолу та який перебуває на вигнанні в Лондоні. Під час переїзду Тіта з корабля до місця призначення на швидкому судні лондонської портової влади, на мостах, попід які Тіто зі своїм почотом переїжджав та здовж шляху була зібралася деяка кількість людей, що вітали Тіта і яким Тіто відповідав на привітання. Скотленд Ярд поробив небувалі досі в Лондоні заходи безпеки й охорони Тіта, зважаючи на велику кількість його ворогів. Відвідини Тіта в Лондоні, які потривають п'ять днів, є відповіддю на недавні відвідини міністра закордонних справ Ідена в столиці Югославії. Початково в дипломатичних колах вважали, що з нагоди побуту Тіта в Лондоні там відбудуться переговори в справі евентуального англо-югославського договору приязні, але тепер висловлюється переконання, що такі розмови відбудуться, але без конкретного оформлення їх в договір. Одною з головних тем розмов буде правдоподібно зміна в Кремлі, яка наступила після смерти Сталіна. З другого боку, ці відвідини дадуть Англії нагоду виявити її добру волю відносно Югославії та скріпити авторитет Тіта в очах його власного народу, як теж в очах інших, головно під-совєтських країн, — що може відповідно збільшити тенденцію інших сателітських головачів піти шляхом Тіта та зірвати свою залежність від Москви. Разом з Тітом прибули до Лондону югославський міністер закордонних справ та інші достойники.

Аденауер зискує більше прихильників ратифікації мирових договорів

Бонн, Західна Німеччина — 19 березня збирається німецький парлямент, щоб у третьому читанні схвалити ратифікацію мирового договору з західними союзниками та договору про Европейську Оборонну Спільноту. Представники правого крила партії тільних демократів та партії вільних демократів та партзивається всенімецьким бльоком, — заявили, що вони голосуватимуть за ратифікацію договорів. Також представник робітничих професійних союзів заявив, що робітничі союзи не будуть страйкувати, коли парлямент ратифікує ці договори. Недавно провідник баварських робітничих юній Макс Веннер заявив був, що робітники проголосять страйк, коли б парлямент ратифікував мирові договори. Після заяви представники крайової управи німецьких професійних союзів, що не буде загального страйку, виходить, що Веннер не говорив в імені всього німецького робітництва. Проти ратифікації заявляються німецькі соціялісти, які звернуться із скаргою до Найвищого Федерального Суду, коли парлямент ратифікує договори, бо згідно з основним законом німецької конституції Західна Німеччина не може бути знову озброєна.

Почались маневри альянтської авіяції в Південній Европі

Фльоренція. Італія. — Аліянтська авіяція в Південній Европі, що стоїть під командою американського генерала Дейвіда Шлеттера, почала вчора воєнні вправи, завданням яких є випробувати оборонну готовість з повітря того стратегічного району. Ген. Шлеттер командує аліянтською авіяцією на просторі французької Північної Африки, Південної Франції, Італії, Греції і Туреччини. Крім оборонної перевірки, завданням теперішніх вправ є теж випробувати справність комунікації, виміни інформацій та й самого командування, що натрапляє на цілу низку труднощів вже з тої простої причини, що до командуваних ген. Шлеттером повітряних збройних сил належать з'єднання шістьох націй, які говорять різними мовами. — Вправи, що називаються ‚Нів' (Ню Мун) є комбіновані з вправами аліянтської фльоти на Середземному морі.

СОВЄТСЬКА ФЛЬОТА ПЕРЕВИЩУЄ АНГЛІЙСЬКУ

Лондон. — Перший лорд адміралітії Дж. П. Л. Томас промовляв в нижчій палаті англійського парляменту в справі військового бюджету і заявив, що Совєти мають у службі більшу воєнну фльоту від Англії. Англія має більше кораблів, але не всі вони в службі, а Совєти навчилися від союзників під час війни, а також і від німців після війни, як будувати найновішої конструкції воєнні кораблі та підводні човни. Тепер вони в одному році будують більше крейсерів ніж усі країни НАТО. Совєтська фльота має 20 важких крейсерів, більше як 100 нищильників та більше як 350 підводних човнів. „Не треба промовчувати цього факту, що існує дуже сильна совєтська фльота, з якою ми мусимо розраховуватись" під час війни, казав лорд адміраліції Томас. Він підкреслював і той факт, що ця фльота сконцентрована на Балтійському морі та на півночі, отже її сила звернена проти Англії. Також совєтське фльотове літунство дуже сильне. Але перший лорд англійської адміраліції подав також до відома парляменту, що англійці мають дуже добру нову зброю проти підводних човнів, головним чином нову керовану ракету, від якої не зможе охоронитися ворожий підводний човен, коли його присутність викриють у воді. Цю нову зброю випробовували в ЗДА і на канадських водах. Англія не має вже найбільшої в світі фльоти, бо її мають ЗДА, заявив лорд Томас, і тому вона мусить мати найкращу зброю.

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На три місяці	2.75	Three months	2.75
В Джерзі Сіті і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$12.00	One year	$12.00
На пів року	6.50	Six months	6.50
На три місяці	3.50	Three months	3.50
Число з суботи (з англійською частиною).		Saturday's issue (The Ukrainian Weekly, English language suppl.)	
На рік	$ 3.00	One year	$ 3.00
На пів року	2.00	Six months	2.00

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ЗАНЕДБАННЯ ОБОВ'ЯЗКУ

В статті „Американські жиди і кремлівські чистки" („Ню Лідер" з 2 березня) пише Юджін Лайонс таке:

„Впродовж останніх 30 років, частина жидів, зокрема з-поміж освічених і багатих, обороняла Совєтський Союз та його діла. Будучи під впливом комуністичної пропаганди про расову рівність і законом заборонений антисемітизм, їй стало можливим представляти блискучо совєтські безсоромності. В запалі ліберальної справедливости вони були склонні приймати совєтизм „не зважаючи на ніщо". Сьогодні, мабуть, мучить їх сумління в мелянхолійнім каяттю. Маю тут на думці, очевидно, спантеличених лібералів, а не загартованих комуністів. Але вони тепер добре зробили б, як жиди і ліберали, коли б перевірили свої давні просовєтські сентименти чесно й публічно".

Згадуємо за цю статтю, бо на іншому місці теж порушено справу жидівсько-совєтських відносин. Юджін Лайонс звертає увагу американських жидів на те, що як в Совєтах карають, судять з розголосом одну чи другу людину, як це є тепер з кількома жидівськими лікарями, то це є тільки заповідь того, що за ними підуть тихенько тисячі. Того роду ліквідації потягали в минулому й мільйони жертв. Така судьба готова стрінути тепер і жидів в Совєтах на приказ кремлівського „Гамана чи Гітлера". Багато американських жидів ніколи не припускали, що таке можливе в Совєтах, а між такими, що цього не передбачували, були не тільки освічені ліберали, але навіть і рабини. Правду кажучи, були подібні духовні особи теж і серед інших віровизнань в Америці, чи теж в інших країнах, імена яких видніли на різних „мирових" чи „наукових" міжнародних з'їздах, аранжованих Москвою. На понад п'ять мільйонів жидів в Америці не було великого числа обдурених комуністичною пропагандою, пише Лайонс, але „біда в тому, що в тому числі були рабини, інтелектуали, артисти і бизнесмени, значення яких не йшло в парі з кількістю; це на них, головно, спадає відповідальність „за брехню, що „всі жиди" є просовєтськими". Договір Сталіна з Гітлером вилікував багато з них, пише далі Лайонс, а теперішній совєтський антисемітизм вилікує ще більше. Проте багато людей в це не повірить, коли вони не матимуть відваги публічно визнати, що „вони не сповнили свого морального обов'язку, коли не протестували проти ліквідації кулаків, штучного голоду, невільничої праці і ввесь час продовжуваної системи чисток".

Лайонс, як бачимо, хоче прочистити моральну атмосферу між американськими жидами, взиваючи тих, що занечистили цю атмосферу мовчанкою чи потурянням кремлівським злочинам в минулому, щоб вони бодай тепер цей гріх публічно визнали. Він признає, що один з визначних ліберальних рабинів, який довго добачував расову рівність в Совєтах, тепер запротестував проти совєтського антисемітизму і прилучився до тих, що взивають культурний світ до протестів проти „червоного гітлеризму". Але, пише Лайонс, навіть і цій людині ще важко зрозуміти, що цей антисемітизм є тільки частина злочинств кремлівського режиму, доконуваних ним впродовж 35 років. Тільки той, підкреслює Лайонс, може з чистим серцем протестувати проти найновіших злочинів Кремля, що визнає за собою самим вину, що він потуряв Совєтам, що не розумів, що меншини можуть мати справжню охорону тільки там, де є демократична влада.

Що поважна частина американських жидів жила довго неначе задурена російсько-комуністичною пропагандою, справа загально відома. А ми, американські українці, знаємо добре ще й те, як важко було нам з цього приводу ширити тут правду про трагедію України під Совєтами та боротьбу українського народу за свою державну незалежність. Хочеться одначе вірити, що тепер й це зміниться.

ПОМІР ДИКТАТОРІВ

У зв'язку з хворобою й опісля смертю Сталіна, одна нюйоркська газета висловила в коментарі надію, що хвороба, на яку захворів Сталін, буде заразлива, що вона пошириться теж на інших комуністичних головачів та що відсоток смертности буде дуже високий. Надія, виходило б, не була безпідставна. Заледве кілька днів після смерти Сталіна та повороту з його похоронів, у Празі захворів і „скінчився" ще один диктатор, цим разом президент комуністичної Чехословаччини Клемент Готтвальд.

Смерть Готтвальда відбулася по всім приписам встановленого в Кремлі ритуалу. Вернувшись з похорону Сталіна, Готтвальд мав захворіти нагло на запалення легенів в наслідок перестуди, якої набрався на похороні Сталіна. Негайно після того його, подібно, як і раніше Сталіна в Москві, взяв під свою опіку Центральний Комітет партії, оточивши його, подібно, як і раніше Сталіна, одинадцяткою „найвидатніших лікарів", не тільки чеських, але й російських. Опісля „товариш Готтвальд", подібно, як і Сталін, втратив притомність і за встановленим Сталіном „строком" хворів три дні, впродовж яких, як і у випадку зі Сталіном, лікарі подавали свої бюлетені, приготовляючи публіку на можливість — в їхньому розумінні — „найгіршого", себто смерти Готтвальда, яка, можна б сказати, згідно з приписом, наступила „в день третій". Про цю подію повідомлено з кількагодинним опізненням, попередивши повідомлення, як і у випадку зі Сталіном, комуністичним гимном. Похорони Готтвальда відбудуться в четвер, і теж по всім встановленим в Москві приписам, включно з п'ятихвилинною мовчанкою та припиненням руху і праці в цілій країні.

Різниця тільки в тому, що зі смертю Готтвальда вже не зв'язується стільки здогадів і спекуляцій, як їх зв'язувано зі смертю Сталіна. Готтвальд був собі диктатором Чехословаччини, але він вже тільки передиктовував те, що йому подиктував Сталін. Все ж таки не бракує відповідних здогадів і спекуляцій теж у зв'язку зі смертю Готтвальда.

Сам Готтвальд був дбайливо вигодованим і виплеканим у Москві комуністом. Він народився в 1896 році в селянській родині в Моравії, був початково соціялістом, брав участь в першій світовій війні, як підстаршина артилерії австрійської армії, а від 1921-го року був активним членом комуністичної партії, вибиваючись щораз вище по щаблях партійної драбини. В 1928 році вже був членом чехословацького парляменту з рамени комуністичної партії. Другу світову війну він перебув в Москві, видаючи газету чеською мовою для чеських вояків в совєтській армії та приготовляючись до своєї „майбутньої місії" — підкорення вільної Чехословаччини совєтській диктатурі, що й сталося в роках 1946-48, коли він остаточно став комуністичним президентом-диктатором країни.

Все ж таки в наставленні Готтвальда були деякі нотки, які могли мати відповідний вплив і на його ритуальну смерть. Він бо в понятті поодинокох чеських комуністів вважався до деякої міри „національним комуністом", в протилежності до секретаря комуністичної партії Сланского, беззастережно вірного „партії Леніна-Сталіна". Запотоцкого тепер вважається першим кандидатом на наступника Готтвальда, але в деяких колах рівночасно підозрівають, що Готтвальд тому і „вмер", що він, у зв'язку зі смертю Сталіна, міг вважатися дещо „рисковним" для дальшої „консолідації" комуністичного світу.

Майже рівночасно з повідомленням про смерть Готтвальда, яке, крім комуністичного гимну, попередила теж вістка про збиття комуно-чеськими літаками американського літака над західно-німецькою територією, наспіло повідомлення з Відня про загадочну мовчанку щодо ще одного диктатора — комуно-мадярського прем'єра Матіяса Ракоші. Він теж був на похороні Сталіна, але до Будапешту не вернувся й теж немає жадного повідомлення про те, де він подівся. Не виключається можливостей, що помір диктаторів може поширитись і на нього та на багатьох інших, залежно не тільки від стану їхнього фізичного, але й партійного здоров'я. В кожному разі скромне побажання нюйозкської газети почало здійснюватись вже зі смертю Готтвальда.

Іван Кедрин

Сіонізм чи комунізм?

Обидві течії — рахуючи від розколу в російській соціялістичній партії на „меншевиків" і „большевиків" та від виступу першого теоретика сіонізму Теодора Ґерцля, більш-менш — в історичній перспективі — займають стільки само часу, виповнюючи округло останнє півсторіччя, чи навіть менше. Коли сіонізм, який в особі першого президента держави Ізраїль, Хаїма Вайцмана, втратив недавно одного з своїх найчільніших ідеологів і практичних політиків, добився в листопаді 1917 року так званої „декларації Балфура" про створення в Палестині „національно - державного осідку жидів", жидівська проблема стала вже проблемою міжнародної політики. Відомо, що всі жиди, зокрема в Америці та англосакському світі, заховуючи сильний сентимент до свого жидівського походження, своїми грішми і своїм впливом причинилися в головній мірі до створення Ізраїля, формально проголошеного в травні 1948 року.

Нині, наслідком певної перемоги сіоністів, їх ідеї і їх політики, утотожнюється вже сіонізм із жидівством, чи пак жидівським патріотизмом. Але так воно не було завжди і жиди були внутрі поділені, інколи гостро взаємно поборюючись. Ще розмірно недавно сіонізм був радше жидівською націоналістичною партією, поруч із іншими партіями. І коли ідеться про масовий жидівський рух, то — поруч із сіонізмом — безумовно найбільш захоплював жидів і втягав їх в активну зорганізовану акцію — комунізм. Це історична аксіома, що жиди відіграли величезну ролю в жовтневій революції 1917 року в Росії і грали її там безконкуренційно більше десяти перших років нового режиму. Перше заломання цих впливів було в 1928 році, коли внутрі старобольшевицької ґвардії прийшло до внутрішньої розгри і Сталін, проганяючи свого найбільшого й найнебезпечнішого противника Троцького-Бронштейна (плюс жиди Зіновєв, Камєнєв, Радек і інші), використав для оправдання цієї „чистки" в очах російської вулиці — антисемітські гасла. Проте жидівські впливи не закінчились тоді і згодом дійшли знову до значення найсильнішої національної групи з-поміж усіх груп в СССР, тим сильнішої, що та група мала одночасно інтернаціональну піддержку маси жидів у діяспорі. Тиждень-два тому ми читали допис із Палестини в „Ню Йорк Таймс-і", де — на доказ, як жиди є переслідувані в СССР — казалося про 80% жидів, „вичищених" із державного совєтського апарату в Україні. Цим самим автор авторитетно стверджував страшенне насичення всього совєтського апарату, спеціяльно й головно в Україні, жидівським елементом. Про цілком винятково упривілейовану ситуацію жидів в СССР говорив і Віктор Кравченко у своїй книжці „Я вибрав свободу". І така ситуація затрималася ще через другу світову війну та після неї. Луїс Левін, голова американської організації „Джуїш Кавнсель оф Рашен Реліф", їздив в 1946 році до Росії, перебув там кілька місяців і — як впевняв потім — їздив по Совєтах з далеко більшою свободою, як це можуть робити закордонні амбасадори. Він оголосив книжку „Совєт Рашія Тудей", де з захопленням описував впливи жидів у СССР та якнайкращий підхід всього режиму і його політики до жидів, їх культури, мови, їх окремих потреб, — вже після 2-гої світової війни.

Це теж історична аксіома, отже безсумнівна правда, що участь жидів у комуністичному русі, це не окремі випадки, які йдуть на рахунок одиниць і їх світогляду та поведінки, а явище масове, зовсім оправдане соціологічно і психологічно. Большевизм був найяскравішою революційною реакцією на російський царизм, записаний в історії жидів довгою чергою погромів, винятковиx законів, що продовжували середнєвіччя аж по 20-те сторіччя, з полосами поселення, з виключенням жидів від високих шкіл, від державних становищ, від старшинства в армії, від впливів на літературу і всю взагалі культуру в Росії. Большевизм — і саме большевизм, а не демократія князя Львова й Керенського, — все це радикально перекреслював і широко відчиняв жидам двері скрізь туди, де ці двері були ще вчора зачинені. Не диво, що такий переворот стихійно приєднав жидів до тієї нової, дійсно для них визвольницької течії. Очевидно, не звертаючи уваги на ситуацію інших народів в колишній царській Росії та в масі, впрягнувши себе в російську політику, жидівські комуністи і всі жиди, що симпатизували з Совєтами, як країною із великими свободами для жидів, — почали мобілізувати проти себе настрої інших поневолених Совєтами народів. Розуміли це численні жидівські *патріоти*, що бачили небезпеку масової кооперації жидів із совєтським режимом, але відсотково вони були в безумовній меншині. Симпатії жидів до Совєтів були насправді симпатіями до тієї „нової Росії", що винищила Романових і їх білоґвардійських погромницьких симпатиків. І тому вже не тільки в совєтському, але і в русофільському таборі стільки жидів у всьому світі. і тому таке запаморочення пречисленних жидів у демократичному Заході величчю Росії, як такої, і піддержуванням про-російського курсу в монтуванні американськими чинниками фронту під'яремних совєтських народів.

Тому теж останній протижидівський курс совєтської верхівки був таким страшним ударом для жидів, що їх нині Москва та на її кивок Прага, Бухарест, Варшава і Софія, обвинувачують як „шпигунів" і „змовників". Жиди в масі не брали під увагу, що російські червоні большевики чи російські білі реакціонери всеодно керуються великодержавницькими інтересами Росії. Для нинішнього Кремля першорядними проблемами є: з'єднати собі арабський світ у грі проти Великої Британії і Америки, відвернути увагу підсовєтських народів від нужди і мізерії внутрі краю та позискати собі масу росіян для нової „атєчєствєнной вайни". В аспекті таких величезних завдань — на задній плян відійшли симпатії до жидів і користування жидами для своїх цілей. Із підмету жиди опинилися предметом і коли раніше Москва жорстоко переслідувала за всі прояви антисемітизму, водночас сама провокуючи той антисемітизм і в низах нацьковуючи проти жидів, то тепер одверто — в ім'я отих вищих державницьких цілей Росії — виступила проти жидів, і на верхах і в низах.

Українська політична і культурницька верхівка ніколи не утотожнювала жидів, як народу, з совєтським режимом та комунізмом, як ідеєю, знаючи віддавна, що пов'язання жидів із російським большевизмом і совєтським режимом — це лише питання часу. Бо хоч це явище, як сказано вгорі, соціологічно і психологічно оправдане, проте епізодичне, проминаюче. Жидівський патріотизм є такий самий, як патріотизм усіх інших народів у світі. Як такий він не всилі йти навіть паралельно з симпатіями до комунізму, що в практиці став зброєю російського імперіялізму. Тому ми були переконані, що жидів мусить стрінути трагічна доля в Совєтах, така сама, як усі тамошні народи, що хочуть плекати власні національні ідеали, за винятком лише одного російського народу, що знайшов можливості плекати свої патріотичні ідеали також в совєтському виданні (культ предків від Івана Грізного до Петра Великого, скріплювання російської культури коштом культур всіх інших народів, піднесення до небувалих висот велокодержавницької потуги Росії). Теперішня антисемітська хвиля червоних тоталітаристів є отже явищем логічним, хоч для жидів трагічним. Користь з неї для жидів і всього світу та, що ще чіткіше ділить людськість на два табори і ще краще та легше вможливлює всім ворогам Совєтів співпрацю із жидами. Жиди в підсовєтському ярмі є нині в тому самому положенні, в якому були і є ми, українці.

„Інородець", що відбудував імперію

(Лист з Лондону)

В світовій пресі смерть Сталіна прийнято зовсім інакше, ніж смерть Леніна перед 30 роками. Леніна знали як комуністичного теоретика-фантаста, що вірив у світову революцію, яку мали б зробити спільним натиском „гнані і голодні робітники усіх країв". Ленін, хоч почав завоювання неросійських народів бувшої царської імперії, не був російським націоналістом. Навіть Максим Горькій писав про Леніна, що йому байдуже, що станеться з російським народом, бо він дивиться на комуністичну революцію в Росії, як на „експеримент": так лікарі щеплять коням і коровам різні заразні хвороби, щоб із їх крови виробляти різні „вакцини" для охорони *людського здоров'я*. З приходом Сталіна до влади деякий час російський націоналізм діяв приховано, під маскою комунізму і світової революції. Але Сталін, як політик, оцінив силу того російського націоналізму і відповідно до своїх персональних потреб його використав. Ба, він — грузин — показував часто більший російський націоналізм ніж самі росіяни (про це, між іншим писав Ленін перед смертю, що зросійщені „інородці" стануть російськими шовіністами). Сталін на практиці показав, що теорія національного питання, вироблена Леніном, може успішно служити російському імперіялізмові. Адже ж Ленін писав, що справу національну має рішати „пролетаріят", який, мовляв, природою своєю далекий від націоналізму та імперіялізму. Тому, пролетаріят панівних народів має визнавати право нації на необмежене самоозначення і навпаки, пролетаріят націй поневолених мусить бути за „єдність" з пролетаріятом народу-гнобителя. А коли в народі пануючім прийде пролетарська влада, то відділення непотрібне...

Сталін, хоч нераз говорив на з'їздах компартії про небезпеку від російського „великодержавного шовінізму", однак боровся проти „місцевого націоналізму" (Україна, Білорусь, Кавказ, Туркестан). Він нищив безоглядно і комуністів поневолених народів, що відважились своїм способом боронити національні права своїх країн (відомі у нас імена: Скрипник, Шумський, Хвильовий і ін.).

Хоч гасло з Москви було: „Боротися проти націоналізму на два фронти", однак проти російського націоналізму фактично Сталін ніколи не виступав, він потурав його розвиткові. Від часу індустріялізації та колективізації „місцевий націоналізм" проголосив Сталін за головну небезпеку. Від 1930 року совєтська пропаганда почала прославляти „великий російський народ", „велику російську мову" і т. д. Сталін виморював голодом населення неросійських совєтських „республік", однак Росія мала прохарчування коштом поневолених народів. Ціль грузина — Сталіна була: давши певні вигоди росіянам, більше прив'язати їх до комуністичного режиму.

Ще більше цей російський націоналістичний курс Сталіна виявився за II світової війни і по війні. Сталін звелів себе прославляти як „надлюдину". Але також російський народ став „народом-богом": все в світі „перші" вигадали росіяни — від самовару до парової машини, літаків і електрики!

По смерти Сталіна ця нота російського націоналізму ще збільшилася. В промовах московських наслідників Сталіна чуєте заклики до „національної єдности", до „зміцнення армії" і т. д. Про світову революцію і подібне вже не згадують. Сталін пішов у могилу як той, що знаціоналізував, зросійщив комунізм. Він обернув ідею „Світової революції", в яку вірив Ленін, у **Московську імперію**. На ділі Сталін хотів розширити владу Москви, силами своєї армії, на цілий світ. Окупація світу Московщиною мала б назву „світової революції".

К. О.

„ОДИН З П'ЯТНАДЦЯТИ МІЛЬЙОНІВ"

Про цю книжку Миколи Приходька, видану англійською мовою видавництвом Литл-Бравн, було вже чимало критичних оцінок в ЗДА та Канаді, які віднеслися дуже прихильно до цеї нової праці автора про совєтське пекло. Тепер появилася в Ню Лідер (з 16 березня) ще одна критика, яку написав Г. С. Волфі, а в якій він підкреслює щирість і простоту оповідання автора, що сам був одним із 15 мільйонів кремлівських робітників-рабів, засланих на примусову працю. Простота оповідання, пише критик, впевняє читача в правдивості того всього, що автор передає з переживань в таборах каторжної праці, які цілковито подібні до того, що описує Гелмут М. Фелінг в книжці „Одна велика тюрма", яка щойно появилась друком як переклад з німецької мови.

Вол. Дорошенко

ЮВІЛЕЙНИЙ АЛЬМАНАХ „СВОБОДИ"

(1)

Я давно збирався поділитися з читачами своїми враженнями від ювілейного Альманаху „Свободи", скоро тільки його одержав. Не для реклями, бо він реклями не потребує й без ніякої реклями майже ввесь розійшовся, а задля його непроминаючого значення, бо це не звичайний собі календар із читанкою для розваги й науки, а справжній вклад в нашу історичну літературу. Ні один дослідник життя української іміґрації в ЗДА не зможе обійтися без цієї ювілейної пам'ятки. Я з великим зацікавленням перечитав книжку буквально за два вечорі. А тепер, беручися писати про неї, ще раз уважно її перечитав.

Складається Альманах із 37 статтей, які можна поділити на три відділи. Один це статті присвячені виключно ювілею „Свободи" — історії нашого репрезентативного й керівного часопису на американському ґрунті. Вони трактують про розвиток його та з'ясовують його вагу в житті української іміґрації в ЗДА. Це основна, фундаментальна частина Альманаху, яка сама вже оправдує всякі компліменти на адресу книжки й її редакції. Сюди відносяться в першу чергу статті **д-р Л. Мишуги, „Шістдесятріччя „Свободи"**; **Д. Галичина „Свобода" й УНС"**; **А. Драгана „Свобода" в минулому й сучасному"** та **о. П. Понятишина „Українська справа в Америці"**. З ними лучиться низка інших, що так чи так їх доповняють дрібнішими причинками до історії „Свободи". Полишаючи згадані вище чотири основні речі до спеціяльного огляду, займуся покищо цими останніми.

Це передовсім **„За шістдесят років" Вол. Лотоцького**, одного з колишніх редакторів „Свободи", що малює повстання й розвиток „Свободи" на тлі розвитку ЗДА й української преси в Галичині. Автор згадує ті давні роки життя „Свободи", коли він прибув до ЗДА, й кінчить характеристикою ваги часопису в житті української іміґрації в Америці. Далі йде стаття (вичисляю за порядком уміщення в Альманаху) **С. Шумейка „Український тижневик"** — яка коротко розповідає про англомовне число „Свободи"; **Л. Луцева**, „Література в перших річниках „Свободи" — про поезію й прозу, що їх містила „Свобода" в рр. 1893-1896, з численними зразками віршів; **В. Чапленко, про „Недільне видання „Свободи"**, яке недавно перестало появлятися, врешті спогади довголітнього працівника друкарні „Свободи" — **С. Гладкого, „Півстоліття за лінотипом"** та **С. Федева, „У друкарні „Свободи"** — про працю в друкарні та експедиції часопису.

До другого відділу я відніс би статті й розвідки, що з нагоди ювілею найстаршого під цю пору українського щоденника, трактують про інші пресові органи. Ось ці статті — (вичисляю їх теж за порядком їх уміщення) 1) **Д-р Степан Баран, „Свобода" і „Діло" та їх роля"**, в якій шановний автор, кинувши спочатку ретроспективний погляд на історію української преси, докладно з'ясовує історію й значення першого щоденника на Україні, що відограв таку визначну ролю в житті західньої вітки нашого народу, насильно припиненого московським окупантом. Ці сторінки безумовно будуть цікаві й корисні для читачів, неознайомлених із діями української преси на батьківщині. На „Свободі" д-р Баран мало спиняється, знаючи, що про неї вичерпні статті дасть її редакція. 2) **Я. Чиж, „Чужомовна преса в Америці"**, — на основі урядових джерел автор коротко інформує про чужомовні органи преси в ЗДА за часом їх повстання (німецька 1732, французька 1789, еспанська 1835, норвезька 1847 аж до грецької в 1894 р.; українська „Америка" — перша, а не теперішня, що виходить у Филаделфії — 1886 р.), подає виказ кількости періодиків кожної народностевої групи та їх тираж. За офіціяльними даними для 1952 р. українська преса стоїть на 9-му місці (35 органів), зараз за литовською. На першому місці стоїть еспанська (138). Щодо накладу аж на 18-му місці (74.804), тоді, як російська з своїми 19 органами стоїть щодо тиражу на 16-му місці (87,741). Це мабуть тому, що до російської преси зачислено в урядовій статистиці й „Карпаторуську" з її 12 органами. Наприкінці своєї цікавої інформації автор подає виказ української преси в ЗДА за минулий рік, але всього 24 назви замість 35. Дійсні цифри далеко відбігають від урядових. Бібліотека НТШ одержувала в 1952 р. різних українських 66 органів, видаваних у ЗДА, в тім 27 друкованих українською та 5 — англійською мовами, не рахуючи значного числа циклостилевих бюлетенів українською й англійською мовами, що очевидно не ввійшли до урядового виказу; 3) **Д-. М. Чубатий, „Українська англомовна інформаційна служба"** — інформує — не зовсім повно — про українські інформаційні часописи, видавані англійською мовою, які під цю пору виходять в Америці й Европі; 4) **Вол. Душник, „Американська преса та Україна"** — дає низку інформацій про те, як українська проблема здобувала собі право громадянства на сторінках американської преси. На жаль — стаття має занадто загальний характер, мало насичена фактичним матеріялом; 5) **„Данило Лобай, „Українська преса в Канаді"** інформує про сучасний і минулий стан канадійсько-української преси. Це найновіший із усіх показників канадійсько - української преси, які досі появилися, але на жаль не позбавлений чималих прогалин. У відділі сучасної преси бракує оцих видань: **Вісник Інституту** дослідів Волині; **Вісник** українських революційних демократів; **Голос правди**; **Жизнь веры** (рос.-укр. часопис); **Зоріння нової Доби**; **Карпатська Січ**; **Молодь України**; **На варті**; **Світло і голос правди**; **Слово**; **Сторож**; **Вісник присутности Христа**; **Українське Пресове Бюро** (бюлетень), **Християнський Вісник** та ін., поминаючи різні бюлетені та шкільні часописи. В рубриці видань, що тепер уже не виходять, пропущено: **Багатство Духове** (1947-1949); **Вільна Кубань** (1949-50); **Віра і наука** (1947-1949); **Євангельський Поклик** (1946-48); **Живе Слово**; **Точило** та ін. Деякі інформації автора невірні: **„Культура і Освіта"** та **„Лемківщина"** не перестали виходити; **„Розбудова держави"** почала в Канаді виходити з 1950 р., а не з 1949. Та не зважаючи на згадані прогалини не можна не подякувати авторові за його працю, яка значно улегшить студії над історією української преси в Канаді; 6) **Василь Мудрий „Українські закордонні кореспонденти"** вичисляє тільки кореспондентів „Діла" і то лишень новішого часу; 7) **Лев Лепкий „Пресова квартира УСС"** — живо оповідає про заснування й працю пресової кватири Українських Січових Стрільців, але не подає жодної назви стрілецьких органів, крім журналу „Шляхи", що виходив за ред. Федя Федорцева. 8) **Б. Базилевич — „Наша Зоря"** — короткий, але змістовний спогад про часопис вояків Армії УНР інтернованих в польських таборах Ланцут та Стршалкув у 1920-21 рр.; 9) **Лев Шанковський — „Підпільна преса України"** — докладний огляд підпільної преси УГВР, УПА й ОУН(р) за рр. 1941-47, але остільки неповний, що в ньому, не зважаючи на його заголовок, читач не знайде ніодного слова про пресу волинської Народної Армії отамана Бульби-Боровця.

(Продовження буде).

БАТЬКИ І ДІТИ

Кожна стаття, промова, кожний виступ нашої нової імміграції невідклично починається або кінчається покликанням на гідні наслідування звичаї американського політично - суспільного життя. Ці приклади, дійсно, повчальні. Варто пригадати хоч би недавню теплу зустріч, яку влаштували в Вашинґтоні Стівенсонові теж і республіканці, щоб зрозуміти, яку силу творить, вроджена американцям, взаємопошана, ця, в спільнотному житті — вишукана уважливість, що колись була прикметою доброго дипломата й що її безповоротно знесли звичаї, запроваджені большевиками.

Взаємопошаною ми не грішимо. Добрі „версальські" звичаї нашого культурного нороду, що особливо відбивалися в побуті нашого селянства, переходять до спогадів і про ці справи люблять говорити батьки, коли повчають звичаю своїх дітей.

„Діти", як звичайно діти, не легко піддаються повчанням старших. Це дуже сумно, але це природно. І коли молодь йде своїм радидальнішим шляхом, то це не тільки доля нашого суспільства, але й суспільств майже кожного народу. „Дітям" зрозуміти „батьків", які боронять неперехідних вартостей, не легко, — це приходить пізніше, або й ніколи не приходить, залежно від темпераменту нації, економічних обставин і політичних подій.

Обставини, які б сприяли взаємозближенню різних поколінь, у нас надто неприятливі. Історичні події перекреслюють кожну можливість поглянути в минуле і холодно зважити свої помилки і свої успіхи. Зовнішня сила нівечить кожне — добре чи зле — зусилля і старших і молодших поколінь. Якщо всі програли, то кожному можна закинути хибність поступовань, бо лише „переможців не судять".

Тому нам особливо тяжко наблизитись до американського рівня само- і взаємопошани. Довести числами, які заслуги для економічного добробуту, політичної сили і загального поступу народу має та чи інша партія, та чи інша ідея, ми не можемо.

Але ми можемо навчитись добачити поступ в кожному щирому зусиллі на добро народу і шанувати кожне таке зусилля. А спромогтися на таке шанування, як мудрішим, як досвідченішим, легше батькам, а не дітям. Діти навчатимуться насамперед з живого прикладу і приклад цей повинен бути.

І тут доводиться ствердити, що „батьки" не використовують сили прикладу, навпаки, часто роблять те, що ніколи б не зробили батьки іншого народу. Прикладів можна призбирати багато, але досить пригадати хоч би такий. Недавно в Ню Йорку Об'єднання американсько-українських організацій влаштувало академію на пошану ген. Чупринки - Шухевича, що загинув три роки тому в боротьбі з большевиками. Смерть Шухевича, безперечно лицарська смерть, останні роки його життя — це неперервна збройна боротьба з окупантом, в якій полягло безліч його вояків, в якій народ склав непосильні жертви. Смерть його змусила звернути світову увагу на боротьбу України та на дії УПА.

Вояки УПА скромною академією вшанували третю річницю загибелі свого командира. Вояки ці ще недавно тримали в руках зброю і змагалися в безнадійній на успіх боротьбі.

Цю боротьбу можуть політики оцінювати по-різному. Її можна засуджувати, як зайву і передчасну. Але її не можна не визнати. І не можна не визнати геройства тих, що загинули у ній, ставши прямим пересмником української зброї попередніх поколінь. Тож зрозуміло, що присутність ветеранів тієї зброї на академії була більш, як необхідна.

Проте їх не було. Не хочеться вірити, що тому, що ідеологія УПА не відповідає їхнім політичним поглядам. Вірніше — забули прийти. Але тим „забули", виявили очерствіння батьків до справ дітей. Молодь, на жаль, не відчула неприсутності старших. Але відчули ті, що йдучи на академію уявляли, що в першому — порожньому — ряді крісел побачуть тих, генералів, полковників, сотників і вояків, що колись були такі ж безумно-хоробрі, як поляглий Шухевич, зброю яких підхопила його УПА.

Ряд порожніх крісел був докором усьому нашому „старшому" громадянству. У високо-толерантному і дозрілому до вибачливости і взаємопошани американському громадянстві цього не могло б статися. Бо там вояк добачив би у іншому, поляглому герові, насамперед брата по зброї. А вояцька дружба нищить всі духові перепони, якого б характеру вони не були. Вояцька дружба — найміцніша, вояцькі переживання тривалі. Вояки навіть ворожих армій зустрічаються з братнім стиском долоні в той час, коли політики ще довго плекають взаємні кривди.

Багато могло бути причин, чому не з'явились „батьки" — вояки вшанувати Чупринку - Шухевича. Які б вони не були, вони були не вояцькі і їх треба було перебороти задля прикладу молодим, що його повинні давати батьки".

Л. Печинська.

ШКІЛЬНИЙ З'ЇЗД В НЮ ЙОРКУ

В днях 14. і 15. березня 1953 р. відбувся старанням Українського Конгресового Комітету „Шкільний З'їзд" в Ню Йорку. 13 осередків, що ведуть курси українознавства прислали 21 делегатів, які із біля 10 гостями взяли участь у дводневних нарадах. Були заступлені організації та товариства, чи установи з місцевостей: Балтимор, Шікаго, Клівленд, Дітройт, Глестонбери, Гартфорд, Гепстед, Ню Гейвен, Ню Йорк, Филаделфія, Йонкерс.

Старанно підготований З'їзд пройшов ділово у товариській атмосфері. Чотири реферати: ідеологічного характеру (мгр. І. Городецький), організаційного (мгр. Б. Романенчук), про справи фінансові (д-р В. Калина) і видавничі (мгр. Б. Романенчук) започаткували широку, річеву та вичерпну дискусію, що стояла на високому рівні й стала дуже цінною у своїх підсумках. Всебічно висвітлено проблеми, що виросли на новому ґрунті, проаналізовано напрям розвитку українознавчих шкіл та курсів та схоплено у заплановані рямці зміст одноцілого підходу до тих справ.

У висліді створено Шкільну Раду, що до неї ввійшли по одному делеґатові із усіх осередків із запрошеними визначними педагогами й діячами як інсп. В. Данилишин, д-р М. Дольницький, д-р Н. Гірняк, проф. В. Радзикевич, інсп. д-р М. Терлецький, проф. Ждан, проф. О. Цісик та інж. Березовський. До Управи (Екзекутиви) Шкільної Ради вибрані: д-р Едвард Жарський, голова і члени: проф. Волод. Лотоцький, проф. М. Лисогір, д-р В. Калина, м.р. Б. Романенчук. На візитаторів запрошено: д-р Н. Гірняка й інсп. Л. Ясінчука, а на почесних членів Управи п. Т. Каськова.

З'їздом проводив справно д-р В. Калина з Ню Йорку, секретарював дир. І. Сточанський з Дітройту.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Ню Йорк, Н. Й.

Виступ В. А. Доленка.

28. лютого ц. р., прибулий з Европи лідер Союзу земель Соборної України, В. Доленко виголосив доповідь про „Побутовий стан та громадську й політичну діяльність української еміграції в Німеччині"

В простих, яскравих барвах доповідач поділився умовинами життя залишенців в Німеччині. „Якщо неможна вивезти наших братів-скитальців за океан,- казав він,- то ми мусимо вимагати хоч переселення їх з-під совєтського кордону. Тисячі наших земляків, якщо попадуть в руки большевикам, будуть не тільки знищені, але під тортурами використані пропагандивно на шкоду нам і вільному світові.

В. А. Доленко, нав'язуючи до пекучих українських проблем сьогодні, зупинився далі над неприємним явищем еміґрації, — зміною прізвищ, закликаючи еміграцію позбавлятися жахливої спадщини років 1945—46.

За час його перебування в Америці, прийшлося неодноразово вияснити це питання в зацікавлених колах.

В короткому огляді політичного життя українців в Німеччині, Доленко з приємністю ствержує факт його активізації.

Щодо Союзу Земель, то організація, помимо внутрішньо-організаційних проблем, провела багато праці на зовнішньому відтинку. Беручи початки з славної в 20-тих роках на Великій Україні організації „Шістка", організація Союз Земель Соборної України, через „Мужичу Партію" в роках 1922-23, „С. В. У.", „Національний Центр", відродилася знову в час німецької окупації в Харкові під назвою „Організована Українська Громадськість".

Вийшовши на еміґрацію, провідні члени в 1947 році створили Союз Земель Соборної України, як завершення минулого періоду.

Сьогоднішні часи, — закінчуючи казав В. А. Доленко — є для нашого народу знову часами Калки та Переяславського договору, коли рішилася доля нашого краю на сотні років.

Після століть ворожого наставлення в світі, сьогодні політична коньюнктура на нашому боці і тільки від степені зрілости, організованости, залижить наше майбутнє.

Присутні члени місцевого осередку та гості дякували за цікаву доповідь гучними оплесками.

Кузьменко.

Дітройт, Міш.

35-ліття жіночих організацій

Українські Злучені Жіночі Організації Дітройту, Гемтремку і околиці відсвяткували 35-літню річницю своєї діяльности, величавим Ювілейним Концертом дня 8 лютого ц. р. в Українськім Народнім Домі.

Публіка виповнила велику залю; п. Ольга Дубрівна-Соловій започаткувала концерт американським гимном. Свято відкрила заступниця голови п. Катерина Хомяк, закликаючи присутніх, щоби вставанням з місць вшанували пам'ять всіх членок, які відійшли на протязі 35 літ. Хор ООЧСУ під керівництвом п. Ярослава Филипова відспівав ряд нових пісень. Публіка рясними оплесками нагородила їх. Дует наймолодших співаків Галини і Яреми Цісаруків випав гарно. Сольо-співи пані Стефанії Цимбаліст і п. Дмитра Атаманця при акомпаніяменті п. Галі Цимбаліст - Мічель публіка нагородила довготривалими оплесками. Звіт з діяльности здала п. Ірина Козаченко, подаючи короткий розвій жіночих організацій від 1918 р. по нинішній день. На протязі 35-літньої діяльности жертвувано понад 200 тисяч долярів на народні потреби, місцеві і рідного краю. Радна міста Дітройту п. Маруся Бек в своюому глибоко обдуманому рефераті навела ті всі причини, що започаткували український жіночий рух в Америці. Бесідниця сказала, що зрив українського народу до свойого державного життя на рідних землях, спонукав українське жіноцтво в Америці творити свої організації та по своїй можності допомагати розвиткові місцевого і загального українського життя. Реферату цього публіка слухала з надзвичайною увагою. Артистка-рецитаторка Катерина Кривуцька віддала поему Т. Шевченка „Катерину" з тонким і глибоким відчуттям. Артист-соліст Зайферт відспівав гарно кілька пісень і арію з опери „Тоска" при акомпаніяменті п. О. Дубрівної - Соловій. Збірку проголосила п. К. Хомяк і закликала присутніх до щедрих датків, тому, що цілий дохід з концерту призначений на видання історії про 35-літну працю українського жіноцтва Дітройту. Секретарка відчитала надіслані привіти від голови СФУЖО п. Олени Кисілевської і п. Ірини Павликовської, окрім того були ще привіти від Українського Лікарського Тов. в Дітройті і Української Гетманської Організації в Америці. На закінчення програми п. Стефанія Квятковська згадала про велику працю старших імігранток, закликала нових, щоби вступали в жіночі організації і спільними силами причинялися до їх розвою.

Національним гимном закінчено свято. Чистого доходу було $1,014.00. На це зложилася збірка на залі $488.00, а решту дали оголошення і побажання до Концертової програми. Завдяки невтомній праці п. Катерини Хомяк, п. Ірини Козаченко й інших комітетових, Ювілей мав повний моральний і матеріяльний успіх.

С. З.

Рачестер, Н. Й.

Плекаймо українське мистецтво

Як довідуємося вже в найближчих днях має відкрити п. Іван Заболоцький школу українських народніх танків в Рачестері, Н. Й.

Це рішення попередив попитовий виступ учнів 3-місячного курсу українських народніх танків, який зорганізував і провадив І. Заболоцький при 20 Відділі О.Д.В.У. в Рачестері в минул. році, а який відбувся дня 6 грудня 1952 р. в залі гр. кат. церкви св. Йосафата.

Про цей пописовий виттуп слід дещо сказати. Заля була вчасно битком (вийнятково) заповнена публікою, що свідчить про велике заінтересовання громадянства цією ділянкою українського мистецтва. Велика програма того вечора складалатя аж з 18 точок, з чого 15 точок самих танків (зберних і сольових). В пописі взяло участь 40 учнів-дітей у віці від 5 до 15 літ. Сцена ледво містила усіх дітей у збірних танках і ця обставина дещо тамувала їхні рухи, однак жива картина дітвори у гарних барвистих українських троях робила любе враження великої китиці пестрих квітів, якими колише буйний вітер.

Годі писати на цьому місці про кожну точку окремо, бо це заброло б багато місця. Тому ограничемося до загальних вражень, поодиноких фрагментів ва висновків.

Композиція хороводів у збірних танках була багата й змістова та виконана задовільно, помимо, що часто бракувало ритму з музикою, бо учні не мали змоги на лекціях вправляти з музикою.

Технично добре було виконано групові танки, а вже зі захопленням публіка нагородила гучними оплесками квартет хлопчиків, які дуже гарно виконали „Запорожський Герць", а так само тріо, яке виконало „Чумочок". Очам не вірилося, що це діти гуляють.

Помимо так скромної науки, на сцені можна було помітити виімкові здібности у деяких дітей. У збірнім танку „Журавель" 5-літня дівчинка Л. Грицуляк, кружляючи і махаючи ручками свобідно і в ритмі музики, справді робила враження пташки, що кружляє в повітряних просторах.. А вже великий талант і здібність виказав (у втіх танках) 8-літний хлопчик Богдан Лялька, а так само технічні здібности виказала 10-літня Оксана Кричук, хоча танцювала чомусь зі сумним личком.

Склад оркестри, яка приґравала до танків, був (інструментально) невідповідний, а до того грали до кількох танків одну й ту саму мельодію, повторяючи заледве кілька тактів, все те саме, що було незвичайно монотонне і не давало танцюючим живого і бадьорого настрою.

Коресне враження зробив рашестерський ансамбль бандуристів, який приґравав (на жаль) лише в двох точках і тут можна було оцінити, як українські народні танки і українські народні інструменти взаємно себе доповнюють.

Усі 40 учнів це діти, (приблизно) половина давніх еміґрантів і половина нових. Усі вони, за вийнятком кількох, не родились на Україні, але у різних чужих державах двох континентів і хоч України вони не знають, а половина з них не володіє українською мовою, то однак серця і душі їх українські і вони люблять Україну і все, що українське, бо ту любов вони одідичили від своїх дідів і прадідів і ніяка сала не потрапить її знищити! Це радісна подія на рачестерському терені, що український народний танок об'єднав дітей (а через них і батьків) давніх і нових іміґрантів, без різниці на партійну приналежність і без різниці на релігійний обряд.

Якщо взяти під увагу, що курс українських народніх танків тривав заледве 3 місяці (2 лекції тижнево), то належить підкреслити великий успіх першої в цім напрямі ініціятиви і належно оцінити знання і працю п. І. Заболоцького.

І. Заболоцький це скромна людина, не жадна ні матеріяльних користей, ні особистої слави, але як щирий український патріот, який має глибоку свідомість великої вартости плекання українського народнього мистецтва, є відданий цій ідеї і служить їй від понад 20 років.

В. К.

З ЛІТЕРАТУРНО - МИСТЕЦЬКОГО КЛЮБУ

Літературно - Мистецький Клюб у Ню Йорку повідомляє, що в п'ятницю, 20 березня, в год. 7.30 вечером відбудеться вечір, присвячений творчості мистця Олекси Грищенка — з нагоди його 70-річчя. На вечорі будуть показані французькі монографії про його творчість і видання українські.

Виставка творів Грищенка буде відкрита в неділю 22-го березня в год. 11 рано в приміщеннях Клюбу при 149 2-га евеню.

НОВІ ВИСТУПИ ХОРУ „ДУМКА"

1. В середу 18 березня о год. 8.45 веч. хор дає концерт у Fordham University для професорів та студентів тогож університету. Цей концерт буде надаватися через радіостанцію на хвилі 90.7 FM о год. 8:45 веч. тогож дня. В концерті бере участь теж оперовий співак-баритон Михайло Мінський. Підчас концерту відбудеться 15 хвилинне інтерв'ю на теми хору та других українських проблем.

Цей концерт набирає окремого значення, коли взяти під увагу, що Fordham University це одна із твердинь русофільства в Америці.

2. В суботу 28 березня хор влаштовує концерт у Walton Community Center на Бронксі, де виступить зі своєю програмою a capella, а також в супроводі тамошньої симфонічної оркестри. Хор матиме рідку нагоду й приємність заспівати в супроводі симфонічної оркестри такі українські твори як „Гимн Зевесові" — Лисенка та „Хор підземних ковалів" — Людкевича, до яких інструментацію на симфонічну оркестру зробив диригент хору О. Микитюк, а також „Хор Паломників" — із опери Тангайзер — Вагнера та „Хор Ловців" із опери Freischuetz — Вагнера.

3. З метою затіснити зв'язки та нав'язати тісну співпрацю з хором „Кобзар" у Филаделфії, хор „Думка" вибирається у відвідини до хору „Кобзар" у Филаделфії, де при цій нагоді влаштовує концерт в суботу 11 квітня ц. р. в тамошньому Town Hall-і при співучасти солістів, піяніста-віртуоза проф. Вадима Кіпи та оперового співака-баритона Михайла Мінського, що виступлять в окремих точках великої програми.

Концерт попередить спільний виступ обох хорів, що відспівають заспіви та обміняються привітами.

А. О.

ТРУДНОЩІ БРАЗІЛІЙСЬКОГО ПРОМИСЛУ

Ріо де Жанейро. — Обмеження імпорту до Бразілії, яке має завдання стримати долярoвий дефіцит в країні, спричиняє важливі трудноші місцевому промислові. Так, наприклад, великі майстерні „Дженерал Моторс", що знаходяться в Ріо де Жанейро, були змушені звільнити 1,400 робітників з загального числа 3,300. Інша велика фабрика „Філіпс Радіо" незадовго обмежить свою діяльність, при чому 1,100 фахових робітників стратять працю. Скорочення праці промислу викликане забороною ввозити в країну з-за кордону багато необхідних для промислу частин та матеріялу. У подібно тяжкому положенні опинились малі фабрики і майстерні, що переробляли чи монтували імпортовані матеріяли й частини. Побільшене безробіття вміло використовують комуністи, які закидають бразілійському урядові впровадження імперіялістичної економічної політики, що вдаряє насамперед по робітничій клясі.

● Шіснадцятирічний хлопець з Ню Сіти, Н. Й., признався до замордування двох кількарічних дівчаток, що перебували в приюті для недорозвинених дітей у сусідньому містечку Спрінґ Валі. Убивства доконано на еротичному тлі.

З пожовклих листків

ЩО ПИСАЛА "СВОБОДА" 50 РОКІВ ТОМУ

(За час від 5 до 19 березня 1903).

СВЯТО ВАШИНҐТОНА В ОЛИФАНТІ

Дня 22 лютого ввечір відбувся в Олифанті святочний мітінґ в честь Юрія Вашинґтона. У гарно пристроєній залі української школи видніє на сцені образ Вашинґтона, прибраний у квіти й американський прапор. Вступне слово виголосив з жаром о. М. Струтинський, вказуючи на Вашинґтона як на першого борця за волю. Схожість боротьби, яку провадив англієць з роду, Ю. Вашинґтон з своїми „братами" англійцями, хай послужить доказом усім тим, що розпинаються за єдність з „всерусским царем" і його прислужниками, що хоч би і рідний брат посягнув по волю, треба з ним вести боротьбу аж до загину... Бажане, щоб усі українці засвоїли собі думки найпершого в світі „бунтаря" та, щоб у нас появився чоловік тої міри й характеру, що Вашинґтон, закінчив промовець своє слово. Нарід, що заповнив по береги залю, слухав промови з запертим віддихом. Після того пішли співи хорів, деклямації і дуети, що їх прегарно виконав хор під керівництвом Михайла Паздрія. Святочний вечір закінчився відспіванням гимнів „Ще не вмерла" і „Не пора" і інших пісень і так мітінґ перемінився в патріотичну маніфестацію.

У 42 РІЧНИЦЮ СМЕРТИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Над Дніпром серед степу стоїть могила, а на ній простий залізний хрест. Його видно здалека. Переходять попри нього люди, хрестяться, моляться. Ба й з далеких сторін приходять сюди, вийдуть на могилу, посумують, поплачуть. Відкілля взялася в степу могила? Чиї кости лежать під зеленою муравою? Хто це такий спочиває осьтут, над могутнім Дніпром, неначе б того Дніпра і того степу без краю і по смерти боронити хотів? Спитай малої дитини, а вона тобі скаже: це могила найкращого сина України-Русі; тут спочив вічним сном великий мученик за її волю — Тарас Шевченко... Найкращим звеличенням пам'яти Шевченка буде те, коли будемо стояти при тому самому прапорі, що Він. Працюймо, щоб „у своїй хаті була своя правда і сила і воля".

НОВИНКИ

Поминальні богослуження за о. А. Бончевського, американсько - українського священика і народного діяча, відбуваються в ріднім краю, як сповіщають тамошні газети. Службу Божу відправили в духовній семінарії у Львові старанням питомців, а кілька днів пізніше відправив богослуження о. Данило Танячкевич. Заупокійну Вогослужбу відправлено теж у Варяжі, повіту Сокаль, де небіжчик був колись сотрудником і почав свою працю та боротьбу за народні права.

Коло Куритиби, в Бразилії, вбили бразилійці галицького еміґранта, Івана Москву, з пімсти. Небіжчик осиротив семеро дітей.

Жертвою морозу у Фиш Крік, в Манітобі, в Канаді, впав українець Іван Михайлюк. Він замерз на смерть, коли вертався з міста. Полишив двох жонатих синів і п'ятеро дрібних дітей та жінку. Був родом з Чернятина, повіту Городенка, в Галичині.

Помер о. Николай Шеремелій, гр. катол. священик в Глобвіл, у стейті Колорадо. Він походив з Угорської Руси. — В Олифанті помер звісний українцям погребник Данило Свала, в 42 році життя.

— З початком місяця березня признали в суді в Скрентоні українця, д-ра Юліяна Чупку, адвокатом на повіт Лакаванна. Його бюро приміщене в Скрентоні.

ДЕ СРІБНОЛЕНТИЙ СЯН ПЛИВЕ...

Чи що дивного в тому, що думка бувших „перемишлян", численних учнів (иць) перемиських шкіл, чи постійних мешканців Перемишля, щораз частіше лине над береги Срібнолентого і що вони задумали зробити З'їзд? Таж ті сотки і тисячі розсипаних по цілому світі перемишлян, прожили найкращі літа, літа молодости шкільних років, в тім, так гарнім місті, що своїм положенням чи не найкраще з усіх міст на наших західних землях. А в'язало і в'яже усіх ще і славна історична минувшина того нашого Княжого города, що робило і робить це місто ще ближчим серцю, місто, що під теперішню пору опинилося в таких жахливих умовинах!

В тім то місті було дві українські школи, що через них перейшли тисячі учнів-иць; це українська гімназія (хлоп'яча) і дівочий ліцей, з якими в'яжеться найбільше спогадів.

Перемиську гімназію основано щойно по чотирилітніх соймових боях з поляками в 1888 році. Спершу була вона організаційно зв'язана з польською гімназією і щойно в 1895 р. стала самостійною. Як необхідним було основання школи вказує хоч би статистика. Коли в першому році число учнів було 46 то зросло воно в пізніших роках, коли гімназія мала всі кляси і паралельні відділи, до числа 1297 і була тоді вона найбільшою з усіх українських гімназій. Вписувалися учні не лише з перемиського і сусідніх повітів, але і з далекої Лемківщини, (Ліско, Коросно), зі західнього Березівського повіту, з-під Ряшева, а на сході з повітів, що межували вже з Львівщиною. Всетаки найбільше було учнів з Перемиського повіту, число їх дійшло до 341, а зі самого міста окремо до 310.

Одначе не так у високому числі учнів була сила і значення гімназії, але в її надзвичайно великому виховному, національно-освідомному впливові. Цей національний її дух передавався учням, а через них їхнім батькам, а це в часах ще слабого нашого організованого життя, було дуже важним. А якщо йде про виховний вплив школи на молодь, то тут найважливішим чинником є все індивідуальність учителя, його сильна особовість, і цього не заступить ніяка педагогія чи методика. І саме Перемишль мав щастя, що першим директором став один з найвизначніших педагогів того часу, Григорій Цеглинський, що вів гімназію від її основання 1888 р. аж до 1907, коли став послом віденського парляменту († 1912). Був він не лише знаменитим педагогом, але і визначним письменником, великим громадянським діячем і політиком так, що його діяльність в усіх тих ділянках була найкращим прикладом до наслідування для його учнів у майбутньому, а в школі збуджувала незвичайну пошану і повагу до нього. Мала теж гімназія тоді ці... ряд визначних учителів як: Р. Гамчикевич і С. Зарицький, що пізніше, якийсь час були і управителями гімназії, І. Прийма, найбільш люблений учнями, що в часі наших визвольних воєн перенісся до Полтави, там став директором гімназії, і пізніше загинув в большевицькій в'язниці, далі О. Ярема, К. Горбаль, визначний діяч і письменник нашого відродження 60/70 рр., з пізніших О. Прислопський, Д. Коренець, письменник О. Авдикович, М. Демчук, М. Крушельницький, О. Целевич, і багато інших.

Праця першого директора і учительського збору ішла не лише по шляху, щоб дати учням основне знання і навчити серйозної праці, але і в тім напрямі, щоб серед учнів розбудити національного духа, духа любови до своєї батьківщини, посвяти для неї, духа справжнього українського патріотизму.

І це було те найцінніше, що виносили учні з тої ж школи, що зв'язувало їхнє серце зі школою і її учителями. І цей вплив виявився всеціло в пізнішій громадянській діяльності тих же учнів.

Такий дух школи не міг остати без впливу і на цілу область, звідки приходили учні. Сам перемиський повіт, ще в другій половині XIX ст. мав багато москвофільських сіл, а і в місті, під впливом ворожої, польської і москвофільської пропаґанди, міщани ставились до гімназії спершу дуже байдужо. Тож в першому році вписалося всього 6 місцевих, але вже в другому році було 15 і число постійно зростало. Коли міщани побачили, що їхні діти співають гарно в церкві, беруть участь у всяких святочних виступах, тай вчаться добре і батькам розказують багато цікавого, настрої змінилися. Особливо святочними були не лише для учнів, але і для батьків гімназійні концерти в честь Тараса Шевченка. Учні улаштовували їх з незвичайним пієтизмом, а батьки захоплювалися виступами своїх синів, і освідомлювалися. Так ті впливи школи через дітей переносилися на місто, на повіт і цілу область. В 1907 році, в часі перших загальних виборів до парляменту, Перемищина вже вибрала свого посла. Була в тому велика заслуга і дуже діяльного перемиського громадянства, де провід був теж переважно в руках учителів гімназії, але першу освідомну працю по селах, ініціятиву до оснування читалень Просвіти, вели учні, вони вели і дальшу працю в читальнях, виголошували відчити, помагали у театр. виставах, підучували хори і т. п. так, що ціле життя в читальнях виносили на своїх плечах в значній мірі гімназисти.

Та національна свідомість і відданість батьківщині виявилася найсильніше в часі визвольних змагань. Зараз з вибухом першої світової війни, під проводом Антона Артимовича, Михайла Хроновята і Іринея Чмоли організує молодь дві чети УСС (134). В першому замітнішому бою УСС на горі Маківці, брали участь б. учні перемиської гімназії: Андрухович, Артимович, Бий, Величко, Волинець, Ґлова, Кузьмич, Купчинський, Лесик, Пачеха, Петрусяк, Полянський, Харамбура, Хоминський, Черник. Зголошувалися учні навіть нижчих кляс: з IV Фарисей з V Ґрех, Дахнівський, Домарадський, Кишка, Мацуський, Пастух, Савула, Сасович, Стасів. З вищих кляс майже поголовно. З інших, більш відомих були ще Цяпка, Семенюк, Микитей, лікар Воєвідка, курат о. Пшепюрський, Паліїв, Дзіковський. По революції в 1917 р. українці полонені, так УСС, як і з австрійської армії, беруть живу участь в творенні Київських СС, в тім б. перемиські учні: Андрух, Воєвідка, Дашкевич, Домарадський, Зиблікевич, Козак, Талпаш, Турок, Харамбура, Ценкий, Черник, Чиж, Яндрухів. В бою під Крутами впало двох перемиських учнів Сорокевич (в 1914 р. скінчив IV клясу) і Григорій Пипський (уч. VII кляси). По упадку Австрії в рядах Української Галицької Армії опинилися б. старшини, підстаршини, і стрільці. З б. учнів перемиської гімназії найстаршим був В. Ярема. Багато з них організувало виступ на 1 листопада по цілій Галичині, а пізніше брали участь у цілій акції УГА так в Галичині як пізніше на східних землях. Було їх дуже багато. Неменш активними були вони і в громадянській праці, та усе це підсумувати, вичислити — неможливо.

Традиція гімназії часів першого директора продержалася і за його наслідника А. Алиськевича, вчили ж ті самі переважно учителі. Та по зайнятті Галичини Польщею усе змінилося, Польща розпочала наступ на українську школу. Перших кілька літ боронив гімназії як міг, б. професор тої ж гімназії, як її управитель Р. Гамчикевич. Та, очевидно, він не міг подобатися новій владі. На його місце, від 1924 року приходять нові люди, більш „надійні". Обмежено доплив учнів до гімназії, так, що фреквенція спала до одної третьої. Про українського „духа школи" нема мови. Вимушується офіційну льояльність, викривляється психіку молоді, вщіплюючи нещирість, а той офіційне донощицтво. Молодь, що не хоче зрезиґнувати зі своїх українських ідеалів ломиться вимушуваними виступами і їх вплив на молодь стає щораз менший. Гімназія щораз втрачала на значенні, яке колись мала.

Такий вплив, який мала гімназія на виховання хлопців, такий же мали Український Інститут і Ліцей на дівчат. Дівочий Інститут належав до найстарших установ Перемишля, бо вже 1881 р. основано товариство „Бурси для дівчат", а при ній т. зв. виділову школу. Першим головою товариства був о. Шашкевич. З часом бурсу розбудовано на величавий Інститут, а школу перемінено на ліцей. До цієї розбудови причинилися найбільше о. Кордасевич і єпископ К. Чехович, владика - громадянин. Ліцей, це була шостиклясова середня школа з програмою гімназії, але без латини і греки (тоді всі українські хл. гімназії були клясичного типу), а замість того вчили французької мови, рисунків і ручних робіт в усіх клясах. Був це тип школи досить поширений тоді в Европі. Давав основне загальне образовання, бо дівчата, що скорше в тих літах розвиваються чим хлопці, встигали зовсім добре охопити до матури ввесь матеріял середньої школи. Давав ліцей і практичну підготовку настільки, що по доповненні педагогічних предметів абсольвентка діставала свідоцтво покінчення учительської семинарії. Рівнож університети приймали абсольвентки як надзвичайні студентки. Хто з ліцеанток хотів далі студіювати, доповняв латину і греку, звичайно в двох роках, і тоді ліцеантка ставала звичайною студенткою. Одначе як в гімназії, так і тут, найважнішим був виховний вплив, національний дух Інституту і школи. Облегшувала виховну працю та умовина, що, за виїмком невеликого числа доходячих учениць з міста, що мали тут своїх батьків, всі інші мешкали в Інституті, і цілий день були під впливом школи і управи Інституту. А мав Інститут, через ряд літ знамениту директорку в особі п. Марії Примової, що надзвичайно тактовно і вміло вела Інститут. Інститут і школа були замкненими установами, але виховання не ішло по лінії замкнення від світа.

Управа все вміла знайти „золоту середину" і відповідне поведення у відношенні до інститутоk і у поведенні самих інститутоk. І хіба найбільшим признанням для тогож Інституту можуть бути слова одного старого педагога при зустрічі з незнайомою собі інституткою: „відразу пізнати, що це перемиська інститутка".

З впливом Інституту в'язався гармонійно вплив самої школи, ліцею. Вчили самі найкращі сили з гімназії, бо учителів там було багато і можна було вибрати. Директором ліцею був професор гімназії (на емеритурі) Олексій Ярема, один з найбільш діяльних учителів - громадян Перемишля. Завдяки знаменитому веденні Інституту і ліцея, прекрасному приміщенню стали вони найкращою установою того роду в Галичині. Тож серед їх вихованиць були учениці з усіх частин Галичини, з Лемківщини, Гуцульщини, з Поділля і з-над самого Збруча, а навіть із Східньої України. Тут виховувалася через ряд літ Людмила Шевченко, внучка по сестрі великого Поета. Хто був приявний на одному з концертів ліцею в честь Т. Шевченка, може і тямить її вдатний декляматорський виступ з вибором найкращих лірик з „Кобзаря". В Інституті і ліцею виховувалася і дочка далекої Кубані, Безкровна.

Як для гімназії, так для ліцею й інституту перехід Галичини під польську владу був вирішним. Щоправда інститут і дівоча гімназія, бо ліцей замінено на гімназію, міг дещо врятувати зі свого давнішого і краще відбивати ворожі наступи, але це було можливе в дуже невеликій мірі. Змінилася теж і управа школи й інституту, не стало і великого прихильника їх, єп. Чеховича. Польська шкільна влада щораз втискалася в школу, жадаючи, до деяких предметів учителів-поляків, як це було в муж. гімназії, а жонґлюючи правом прилюдности, погрожуючи його відібрати, вимушувала і тут свою виховну лінію. І хоч назовні інститут і школа удержали свою фреквенцію, а сам інститут, завдяки дбайливій господарці дир. Леоніда Бачинського, навіть поширився, одначе вже не мав того виховного впливу, а гімназія під оглядом національного виховання не дорівнювала ліцеєві.

Сьогодня ніодної з тих шкіл немає, українське населення силоміць прогнано з цієї споконвічної його землі. Тож не лише спогади пробутих молодих літ звертають думку кожнього перемишлянина на ту землю, але кожнього не покидає біль і туга за цією землею, і накладає обов'язок все і всюди ставати в обороні тої землі, „Де Срібнолентий Сян пливе".

М. Т.

ЩЕ МОЖНА НАБУТИ ЮВІЛЕЙНИЙ АЛЬМАНАХ „СВОБОДИ"

Після остаточної розсилки на попередні замовлення та після розпродажу, залишилось ще тільки кількадесять примірників Ювілейного Альманаху „Свободи" на 1953 рік і їх зможе дістати той, хто поспішиться із замовленням.

Ювілейний Альманах „Свободи" — це велика на **250** сторін книга, в якій поміщені статті, спомини, оповідання та інформації **чотирьох десятків різних авторів з Америки, Канади й Европи,** між ними й найвидатніших українських публіцистів. В тексті книги є багато різних цитатів, віршів, жартів та іншого матеріялу. **Альманах багатоілюстрований.** Не зважаючи на величезні кошта видання тої великої книги, ціну на неї встановлено мінімальну, бо тільки ОДИН ДОЛЯР І П'ЯТЬДЕСЯТЬ ЦЕНТІВ, які можна переслати чеками, поштовими переказами, або один доляр готівкою та 50 центів поштовими марками. Поспішайте з замовленням, бо тільки це може вам запевнити негайну її висилку. Замовлення, разом з грошевою належитістю, належить висилати на адресу:

"SVOBODA"
P. O. BOX 346 (81-83 Grand St.) JERSEY CITY 3, N. J.

ЗАМОВЛЕННЯ

Прохаю вислати мені ____ примірників Ювілейного Альманаху „Свободи" на 1953 рік, за що долучаю $______

(ВИПОВНИТИ ПО-АНГЛІЙСЬКИ!)

Name ______________________

Address ______________________
(№ & Street)

____
(City & State)

Читайте українські книжки і газети, бо часте читання веде до просвіти, а просвіта — це сила!

УКК спростовує...

(Закінчення зі стор. 1-шої)

жому автократичному пануванню Москви і є тільки примусово частиною советсько-російської імперії.

„В теперішній стадії нашого освідомлювання відносно України, цієї найбільшої неросійської нації за европейською залізною заслоною, це прямо неймовірне, що „Похід Часу" міг віддати свої удогіднення для продовжування неправди, яка була головним засобом імперіялістичної царської тиранії. Нам прямо не хочеться вірити, що „Похід Часу" став „Походом Минулого" та джерелом легкого пропаґандивного матеріялу для Кремля, щоб поширювати його між поневоленими не-російськими націями в ССР. Правда про Україну мусить бути сказана для нашого власного національного інтересу і безпеки. З цілою рішучістю ми прохаємо, щоб дальші телевізійні покази того скандального фільму були припинені та щоб рівночасно безсторонні американські вчені, докладно познайомлені з цією вітальною проблемою, мали можливість вірно її представити. Правда про Україну заслуговує на справедливий перегляд. Український нарід бореться проти російсько-комуністичного імперіялізму від 1918, а не від 1947 року. Ми з нетерпінням бажаємо довідатись чи „Похід Часу" вважає за відповідне респектувати ці факти про одного з безспірних союзників Америки за залізною заслоною."

Редакція „Свободи" одержала від багатьох припадкових глядачів того безвідповідального телевізійного видовища вислови глибокого обурення і рішучих протестів, з рівночасними здогадами, що російські кола з-під знаку Толстовської фарми цими фалшивими інформаціями не тільки тенденційно вводять в блуд непоінформованих легковірних американців та зловживають вільними американськими інтитуціями для поширювання своєї імперіялістичної пропаґанди, але ще й „виправдують" та промощують собі дорогу для одержання дальших, зложених американськими платниками податків, в тому й українцями фондів, призначених на цілком протилежні цілі: поборювання російського імперіялізму в усіх його формах і проявах.

„Радянська Україна" про „найманців..."

(Закінчення зі стор. 1.)

мії не міг з тими усіми „ворогами радянської вітчизни" не зв'язати і „українських буржуазних націоналістів". На цю тему він дослівно пише: „Відомо, що у нас на Україні серед найближчих спільників бандита і погромника Петлюри були сіоністи Красний, Марґолін, Ревуцький та інші. Вони зв'язували „директорію на колесах" з американськими товстосумами. Вони сприяли одержанню позик і подачок від Америки на придбання зброї, якою контрреволюція нищила трудові революційні маси, в тому числі і єврейських трудящих. Єврейські буржуазні націоналісти на протязі всієї чорної історії свойого існування блокувалися і блокуються з українським буржуазним націоналізмом. Про це свідчить ніжна дружба між сіоністськими верховодами і Центральною Радою та петлюрівською Директорією. Коли, з метою мобілізації всіх контрреволюційних сил, для підтримки петлюрівської Директорії в 1918 році зібралася нарада всіх буржуазних партій, очолювана Винниченком та головою петлюрівського уряду Чеховським, в ній найактивнішу участь взяли сіоністи. Запеклий сіоніст Ревуцький виступив як войовничий прихильник погромно-контрреволюційної Директорії. Цей ворог і запроданець, американський шпигун, особливо захоплювався національною політикою Директорії... Це дуже сподобалося його хазяям, і Іуда дістав портфель міністра єврийських справ в уряді Петлюри! Коли Антанта оголосила похід на нашу молоду радянську державу — сіоніст Жаботинський організував із різних покидьків на допомогу загарбникам „єврейські легіони" і встановив тісний зв'язок з Петлюрою..."

В тому, приблизно, дусі написана й ціла стаття, з тим, що до „слуг жовтоґо диявола" та до „зґраї оскаженілих підпалювачів війни" зараховано й „горезвісного Трумана", і Гарримана, і Ачисона й безліч інших імен. Стаття кінчиться запевненням, що коли „озвірілі бандити Уолстріту, втративши рештки свого розуму, спровокують нову війну, вони наблизять цим самим день своєї загибелі і дістануть заслужену кару за всі свої злочини перед народами світу..." Натякаючи на „сіоністичних і українських буржуазних націоналістів" та „їх хазяїв — американських імперіялістів", Натан Рибак-Фішер закінчив свою статтю таким „могутнім акордом": — „перед нашими радянськими народами — ясна мета. Шлях — яким ми йдемо до цієї мети — світлий і величний. Щоразу, коли на нашому великому шляху вороги чинять підлі перешкоди, коли вони злочинною рукою шпигунів і диверсантів намагаються робити свою підступну, підлу справу, ми даємо їм нищівну відсіч. Так сталося і цього разу. Так буде завжди! Справедливі і безсмертні слова Максима Горького: Коли ворог не здається, його знищують!" Also sprach — так мовив Натан Рибак!

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

НЮ БРИТЕН, КОНН. — Бр. св. Петра і Павла від. 254 повідомляє, що збори відбудуться в п'ятницю, 20. березня, в Укр. Клюбі, о год. 7:30 ввечорі. Маємо важні справи до полагодження, тому просимо всіх членів прийти конечно на ці збори. — Уряд Братства.

БЕЙОН, Н. ДЖ. — Тов. ім. Т. Шевченка, від. 281 повідомляє, що місячні збори відбудуться в п'ятницю, 20. березня, в год. 8. ввечорі, в галі Укр. Нар. Дому, 33-35 Вест 19. вул. Просимо всіх членів прибути на час, бо маємо важні справи до полагодження. — І. Довгань, предс.; Я. Лаврік, кас.; Л. Бачинський, секр.

ШІКАГО, ІЛЛ. — Збори Тов. Т. Шевченка, від. 252 відбудуться в неділю, 22. березня о 12. год. в полудне, у залі при 2250 В. Кортез вул. Проситься всіх членів прийти. — І. Маґас, предс.; Д. Когут, секр.

МІННЕАПОЛІС, МІНН. — Тов. Запорозька Січ, від. 385 повідомляє, що квартальні збори відбудуться в неділю, 22 березня о 4. год. по полудні, в галі церковній 519 University Ave., N.E. Обов'язком всіх членів бути присутніми на тих зборах. Є важні справи до полагодження. — И. Ковалів, кас.; П. Федорців, предс.; И. Ґреськів, секр.

НЮАРК, Н. ДЖ. — Тов. М. Грушевського, від. 219 повідомляє своїх членів, що в суботу, 21. березня, о год. 6. ввечір відбудуться надзвичайні збори в дуже важній справі. Просимо всіх членів явитись на зборах, щоб опісля не було нарікань. — Уряд.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ У. Н. СОЮЗУ!

ТАРЗАН, ч. 3031. Шлях під водою.



Коли Тарзан прямував до протилежного берега, старий ворог скотився в воду з недалекого низького місця на березі.

Легкий плеск спричинений Джімлею, крокодилем, коли він зсувався до води, негайно сказав Тарзанові, що він знаходиться в небезпеці.

Коли мавполюдина зиркнула назад, Джімля поплив швидко вперед.

Тарзан швидко пірнув під поверхню, повертаючись назад під ящірковату тварину.